

Ljubljana, 15.3.2006

Ocena OVSE pilotnega projekta izobraževanja o človekovih pravicah "Naše pravice"

Informacija predstavlja glavne ugotovitve evalvacije OVSE pilotnega projekta izobraževanja o človekovih pravicah »Naše pravice«, ki temelji na Konvenciji o otrokovih pravicah in so ga izvajale sodelujoče države OVSE na pobudo in v času slovenskega predsedovanja OVSE leta 2005. Pilotni projekt so financirale Slovenija, ZDA in Finska, pripravljen je s strani Projektne skupine za predsedovanje OVSE v Ministrstvu za zunanje zadeve RS, ki je k sodelovanju pritegnilo slovenske strokovnjake¹ ter številne strokovne ekipe v zainteresiranih sodelujočih državah OVSE.

V OVSE pilotnem projektu je sodelovalo približno 10.810 otrok in 276 učiteljev iz naslednjih sodelujočih držav OVSE: Albanija, Azerbajdžan, Bolgarija, Hrvaška, Nemčija, Irska, Makedonija, Ruska federacija, Srbija in Črna gora, Slovenija, Turčija in Ukrajina.² Glavni namen ocene, ki jo je marca 2006 pripravil Pedagoški inštitut v Ljubljani, je ugotavljanje učinkovitosti OVSE pilotnega projekta z vidika pomena, učinkovitosti, koristi ter vsebinske primernosti rezultatov.

Ocena OVSE pilotnega projekta "Naše pravice" jasno kaže, da je pilotni projekt pomembno prispeval k ozaveščenosti o izobraževanju za poučevanje človekovih in otrokovih pravic in učenju o njih v vseh sodelujočih državah OVSE. Po poročanju učiteljev, ki so bili vključeni v oceno, je novo učno gradivo močno vzpodbudilo učence, da se učijo o otrokovih pravicah. Učitelji imajo sicer različno znanje o mednarodnih pravnih instrumentih o človekovih in otrokovih pravicah, vendar se zdi, da to ne vpliva na pomen človekovih in otrokovih pravic, ki ga učitelji visoko cenijo.

Nacionalne kontaktne osebe pilotnega projekta in predstavniki OVSE, ki so sodelovali pri izvajanju, so poročali, da bi vključevanje takšnega gradiva v redni učni načrt sodelujočih držav bistveno prispevalo k vzpodbujanju poučevanja človekovih in otrokovih pravic v prihodnosti, pa tudi k vključevanju v tečaje usposabljanja za učitelje.

Celotna analiza odzivov učiteljev kaže, da ni razlik med zanimanjem učencev do otrokovih pravic, ki bi bile značilne za določeno regijo ali državo, pa tudi razlik v posebni nagnjenosti

¹ Avtorji gradiva so mag. Blanka Jamnišek, Liana Kalčina, dr. Andreja-Barle Lakota, dr. Zoran Pavlovič, mag. Mitja Sardoč, ilustrator pa Matjaž Schmidt.

² Gradivo za OVSE pilotni projekt Naše pravice leta 2005, vključno z nizom učnih kartic za učence med 10 in 12 letom in informacijami za učitelje (dostopno na spletni strani www.osce.org/activities/13042.html), je bilo izdano, razposlano in uporabljeno v 14 jezikih, ki so: albanščina, azerbajdžanščina, bolgarščina, hrvaščina, angleščina, nemščina, makedonščina, črnogorščina, romščina, ruščina, srbščina, slovenščina, turščina in ukrajinsščina. V nekaterih državah so učne pripomočke uporabljali tudi za narodnostne manjšine, npr. učno gradivo v romščini so uporabljali v treh državah: Makedoniji, Srbiji in Črni Gori ter Sloveniji.

do ene same otrokove pravice. Kljub temu pa je med rezultati v različnih državah opaziti pomembno razhajanje, kar se tiče najbolj dobrodošlih pravic in tistih pravic, ki so bile deležne le manjše pozornosti. V nekaterih primerih so se pokazale pomembne razlike v dojetanju najbolj zaželenih pravic, vendar pa je to zlasti posledica posebnega socialno-ekonomskega položaja in okolja, iz katerega izhajajo različne skupine učencev. Rezultati tako potrjujejo primernost učnega gradiva za uporabo v sodelujočih državah OVSE.

S podrobnim proučevanjem odgovorov učiteljev o najpomembnejših učinkih pilotnega projekta so bili podani prepričljivi dokazi, da se je poznavanje učencev o različnih oblikah raznovrstnosti in posebnosti v njihovem socialnem okolju izboljšalo, pa tudi, da so razvili občutljivost na vprašanja otrokovih pravic (ujemanje v 88,2%). Rezultati ocene pilotnega projekta kažejo tudi, da je učno gradivo močno vplivalo na zmožnost učencev, da prepoznavajo kršitve pravic v vsakdanjem življenju in v šoli (ujemanje v 80,7%). Uporaba učnih kartic je prav tako imela pozitiven učinek na izražanje učencev v učilnici in izmenjavanje izkušenj s svojimi vrstniki.

Poleg tega rezultati, ki izhajajo iz odgovorov učiteljev, kažejo, da v vseh državah šole, ki so sodelovale v pilotnem projektu, posebno pozornost namenjajo vprašanju strpnosti, kar je potrdilo 77% učiteljev iz sodelujočih držav. Verbalno nasilje in ustrahovanje ter poniževanje so najpogostejše oblike nasilja v šolah. Kljub razlikam med državami na področju nadaljnega izobraževanja učiteljev, tako na področju poučevanja in učenja o človekovih in otrokovih pravicah, kot tudi poučevanja in učenja strpnosti je bilo ugotovljeno, da so potrebne dodatne pobude in podpora, še posebno na področju nediskriminacije ter poučevanja in učenja strpnosti. Večina učiteljev si želi dodatnega usposabljanja.

Različne ugotovitve, ki izhajajo iz analize rezultatov pilotnega projekta, dokazujejo, da je pilotni projekt tako neposredno kot tudi posredno prispeval k izboljšanju sposobnosti učiteljev in večine nacionalnih kontaktnih oseb in predstavnikov OVSE za izvajanje podobnih projektov in pobud na področju poučevanja in učenja o človekovih in otrokovih pravicah.

Kljub precejšnjim razlikam v implementacijskem ciklusu, institucionalnih ureditvah in sposobnostih upravljanja med sodelujočimi državami pri izvedbi tega konkretnega pilotnega projekta ali pri splošni učinkovitosti projekta ni bilo opaziti bistvenih razlik med državami.

Poleg tega pozitivna ocena pilotnega projekta prepričljivo kaže, da so k učinkovitosti pilotnega projekta prispevali vladni organi in ustanove sodelujočih držav, terenske misije OVSE (v sodelujočih državah, kjer le-te obstajajo),³ pa tudi druge mednarodne in nevladne organizacije ter Projektna skupina za predsedovanje OVSE na Ministrstvu za zunanje zadeve Republike Slovenije, ki je spodbudila in koordinirala celoten postopek priprav in izvajanja pilotnega projekta v mednarodnem okolju.

Ocena izvajanja OVSE pilotnega projekta "Naše pravice" potrjuje pomen, učinkovitost, korist in smotnost novega učnega gradiva, saj so izidi in vplivi pilotnega projekta pokazali zadovoljive rezultate v vseh sodelujočih državah. V skladu s pričakovanimi rezultati je pilotni

³ V pilotni projekt so bile vključene terenske misije OVSE iz Albanije, Azerbajdžana, Hrvaške, Makedonije, Srbije in Črne Gore in Ukrajine. To pomeni, da so polovici sodelujočih držav poleg lastnih zmožnosti pomagale terenske misije OVSE, medtem ko je druga polovica držav izvedla pilotni projekt z lastnimi človeškimi viri. Tako je bilo sodelovanje enakomerno porazdeljeno "vzhodno in zahodno od Dunaja", kar je predstavljalo dobro uravnotežen vzorec.

projekt tako prispeval k potrebam sodelujočih držav in k osnovnim ciljem in zavezam OVSE na področju izobraževanja o človekovih in otrokovih pravicah⁴.

Z izvedbo OVSE pilotnega projekta "Naše pravice" je slovensko predsedstvo OVSE v letu 2005 izpolnilo eno izmed nalog, ki izhajajo iz OVSE Strategije za soočanje z grožnjami varnosti in stabilnosti 21. stoletja (iz leta 2003) in pokazalo, da promocija in izobraževanje o človekovih in otrokovih pravicah še naprej zasluži pozornost in ostaja ena izmed prednostnih nalog OVSE.

Dokaz za to je tudi s strani Slovenije predlagana in s soglasjem sprejeta politična odločitev Ministrskega sveta OVSE na zasedanju v Ljubljani, 6. decembra 2005. To je "Odločitev o spodbujanju izobraževanja o človekovih pravicah na območju OVSE"⁵.

Ministrski svet 55 sodelujočih držav OVSE med drugim:

- sodelujoče države vabi, da v sodelovanju s civilno družbo še naprej razvijajo sistematično izobraževanje o človekovih pravicah in programe, ki so namenjeni širjenju spoštovanja osnovnega dostojanstva vseh ljudi in uresničevanju pravic za vse ljudi v vseh skupnostih in v družbi na splošno;
- sprejema odločitev, da bo povečal prizadevanja OVSE za sodelovanje z drugimi mednarodnimi in nevladnimi organizacijami v sprejemanju potrebnih ukrepov za vzpodbujanje izobraževanja o človekovih pravicah s posebnim poudarkom na mladih na področju OVSE;
- na podlagi ustreznega strokovnega znanja in izkušenj, ki so jih pridobile OVSE strukture, ustanove in delovne skupine na terenu, nalaga ODIHR pa tudi sodelujočim državam OVSE, da pripravijo zbornik dobrih praks sodelujočih držav za vzpodbujanje izobraževanja o človekovih pravicah, vključno z vzpodbujanjem strpnosti, medsebojnega spoštovanja in razumevanja ter nediskriminacije na območju OVSE.

⁴ V letu 2006 se bo projekt nadaljeval v Bolgariji, Turčiji, zaradi dodatnega interesa pa tudi v Belgiji (v francoskem in flamskem jeziku), na Finskem in na Kosovu (v albanskem, srbskem in turškem jeziku) ter verjetno v Bosni in Hercegovini.

⁵ Odločitev Ministrskega sveta OVSE: MC.DEC/11/05, MC(13) Journal No.2